

Nová síň, 2017,
foto: Jaroslav Kučera

Martin Němec

Nikdy neříkej nikdy!

TEXT: JAROSLAV ŠPULÁK (PRAVO)

Malíř, hudebník a spisovatel. To jsou tři profese dvaašedesátiletého pražského rodáka Martina Němce. Na kontě má desítky samostatných výstav a mnoho hudebních alb nejen se svou skupinou Precedens a Lili Marlene, ale i s Bárou Basikovou a mnoha dalšími významnými interprety. Napsal muziku pro filmová i divadelní představení, je autorem povídkových knih *Stodola*, *Vana s výhledem* a letošní novinky *Bod tání*, napsal i scénář a hudbu k celovečerním filmům *T.M.A.* (režie Juraj Herz) a *Perníková věž* (režie Milan Šteindler). Je autorem televizních znělek pořadů *Gen* a *Genus* a mnoha dalších projektů. Žije uměním, a byť to sám vlastně nepraktikuje, soudí, že má a musí být státem podporováno.

Poslanecká sněmovna nedávno zamítla senátorskou novelu autorského zákona, podle které by některé provozovny a další zařízení neměly mít povinnost platit za užití hudby a audiovizuálních děl vlastníkům autorských práv. Jaký na to máte názor?

Můj názor na návrh pana senátora Valenty, jenž žádal výjimku, je negativní. V provozu podniků, které měly být zbaveny povinnosti platit autorské poplatky, jde o nízké peníze. V součtu se ale jedná o podstatný obnos pro autory, kteří potřebují takové legitimní zdroje prostředků k tomu, aby mohli tvořit.

Nechci být arbitrem Ochranného svazu autorského, jehož jsem dlouholetým členem – myslím si, že má dost odborníků, kteří se v této problematice vyznají mnohem lépe. Víím jen, že například názor Pirátské strany, jejíž hlasatelé tvrdí, že umělci by měli hudbu vytvářet z entuziasmu a přetlaku, nepotřebují za ni a na ni žádné peníze a měli by si vydělávat hraním na koncertech, je nesmyslný. Vždyť mnoho autorů ani nekoncertuje! Je to velmi nefundovaný populismus.

Peníze jsou pro kulturu nezbytné, pro její samotnou existenci a rozvoj. A hlavně jsou to prostředky, které se dlouhodobě vrací v podobě kultivace společnosti, jejího vztahu k minulosti, ke kulturnímu a duchovnímu dědictví. Dříve byli umělci závislí na donátorech

V ateliéru, foto: Ája Dvořáčková

a přízni mocných, dnes by mělo být řešení v zákoně. Zřízení, která se vymezovala vůči kultuře a jakýmkoliv způsobem ji znevýhodňovala a omezovala, se vždy ukázala jako totalitní, nedemokratická, potenciálně nebezpečná.

Jsou u nás v ochraně autorských práv rezervy?

V porovnání s vyspělými zeměmi, zejména na sever od nás, určitě ano. Bohužel mám pocit, že obraz Ochranného svazu autorského je v očích

veřejnosti spíše negativní, což vede k tomu, že mnoho uživatelů považuje placení poplatků za přinejmenším sporné. Já jsem členem komise Partnerství OSA, v níž zastupuji scénu rockové a populární hudby. Jsme s nadsázkou ti Robinové Hoodové, kteří rozdělují určité prostředky z výnosů OSA, přesně řečeno z peněz autorů, kteří se tak rozhodli na svém valném shromáždění, výjimečným umělcům. Bez ohledu na žánr podporujeme autory, kteří vytvářejí hodnotná původní

díla. Myslím, že jsme takto s kolegy z dalších žánrů pomohli s nejlepšími vědomím a uvážlivě na svět mnoha projektům, které by ani nevznikly, ať už jde o alba nekomerčních tvůrců, knižní publikace osobností, hudební časopisy nebo výjimečné koncertní programy a události. Myslím, že tahle činnost je záslužná, a mám z té práce pocit zadostiučinění.

Když použiji s trochou ironie heslo české policie – pomáhat a chránit –, tak by se dalo říci, že OSA chrání, je přece ochranným svazem, a jeho komise Partnerství pomáhá. Pomáháme na svět uměleckým počinům, které pak OSA chrání. Zdá se mi to smysluplné.

V ateliéru, foto: Pavlína Bílá

Potřebuje podle vás kultura finanční podporu?

Jsem zrovna ten příklad, který by se Pirátům líbil. Mám potřebu tvořit a ta je nezávislá na tom, jestli mě někdo podporuje nebo nikoli, jestli mám nějak deklarovaný zisk. Někdy bych trochu toho pragmatismu potřeboval,

ale než napsat jednu žádost, to raději napíšu dvě písničky. Jsem ale špatný a odsouzeníhodný případ idealismu! Obecně tvrdím, že kultura je odrazem vyspělosti společnosti a měli bychom ji podporovat všemi možnými způsoby, ne ji nechat pást na louce za domem. Pokud se umění a kultura ve všech svých podobách nebudou významně podporovat, obrátí se to proti nám, proti našim dětem, proti celé společnosti – proti budoucnosti. A to jsem ještě zdaleka nezačal být patetický...

Kdy jste si vy sám uvědomil, že umění bude nedílnou součástí vašeho života?

Nikdy jsem o tom v podstatě nepochyboval, ani jsem neprošel obdobím, kdy bych toužil být popelářem, hasičem nebo kosmonautem. Oba moji rodiče byli výtvarní umělci a to na mě mělo obrovský vliv. Svůj první obraz olejovými barvami na plátně jsem namaloval ještě dříve, než jsem se naučil číst a psát, takže předpoklad, že ze mě bude malíř, byl takřkajíc daný. Asi v osmi letech jsem napsal sbírku básní nazvanou Praha a věnoval ji své matce, s vlastními ilustracemi... Byl jsem asi trochu zvláštní dítě.

Moji rodiče se stýkali se spoustou osobností z kulturního světa. V té době, v 60. a 70. letech, existovalo silné propojení mezi výtvarnými umělci a divadelníky. Rodiče neustále chodili na premiéry a po jejich skončení chodívali herci často k nám domů. Bylo pro mě zcela běžné, že jsem v bytě potkával Josefa Kemra, Rudolfa Hrušínského, Pepíka Vinkláře nebo Miroslava Macháčka. Táta měl ateliér na Malé Straně v domě Zdeňka Štěpánka, kterému jsem jako kluk na zahrádce sedával na klíně a on mi povídal všelijaké moudrosti tím svým hlasem Jana Žižky z Trocnova...

Neustále se kolem mě diskutovalo o umění. O prázdninách na naší chalupě obden pobývali malíři Josef Jíra a Vladimír Komárek. Joska Jíra byl takový můj alternativní táta – denně jsem jezdil na kole do jeho ateliéru na Malé Skále a pozoroval, jak prsty maluje ty své krajiny se pstruhy. Ty mě naučil i lovit na suchou mušku v tudy

Rodiče s Josefem Kemrem, Národní třída – 50. léta, foto: archiv Martina Němce

protékající Jizeře. Vůbec mě nenapadlo, abych uvažoval, že budu dělat něco jiného než umění.

Proběhla u vás proti tomu nějaká revolta?

Až na střední škole. Byla celkem logicky namířena proti předurčenosti rodinným zázemím a tradicím. Nechal jsem si tenkrát narůst dlouhé vlasy, začal jsem cíleně zlobit, poslouchat Franka Zappu a The Doors. Na návštěvu k nám chodil Martin Magor Jirous, Egon Bondy. Z mého pokoje začali znít Sex Pistols a hádat se s Janáčkovými smyčcovými kvartety, které si pouštěli rodiče.

Potom jsem se dostal na Akademii výtvarných umění v Praze a tam jsem založil skupinu Precedens. Rock na dlouhou dobu přerušil mé výtvarné ambice. Je to jistě přirozené, že když člověk odmala naplňuje představu svých rodičů, musí jednou naplnit i tu svou, jakkoli hloupá by byla. Možná se ale na průsečíku všech těch protikladů rodila má budoucí tvůrčí dráha. Dnes Listy důvěrně poslouchám stejně jako rock a elektroniku...

Byla mezi lidmi z divadelního světa, kteří chodili v noci k vám domů, osobnost, jež na vás měla silný umělecký či lidský vliv?

Současná podoba Precedens s Ivou Marešovou, 2018, foto: Tomáš Rozkovec

Nejčastějším hostem byl u nás Josef Kemr. Vybavuji si jasně, když jsme s rodiči bydleli v Praze na Pankráci, jak se mnou maminka chodila na procházky na nedaleký Vyšehrad a já koukal z kočárku na neopakovatelnou tvář Josefa Kemra, na jeho obrovské oči za silnými skly brýlí. Často jsem pak v nadsázce říkal, že jsem Pepička u nás doma vídal častěji než tatínka, který neustále schůzoval s výtvarníky v Mánesu. Pamatuji si tátovu charakteristickou vůni: francouzský terpentýn, což je ředidlo olejových barev, červené moravské víno, včelí vosk, to je ingredience laku na obrazy, a bulharský tabák.

Ale k otázce – Josef Kemr miloval hudbu, u nás a často i na tátových vernisážích hrával na violu. K jeho výraznému hereckému hlasu patří v mých vzpomínkách hudba Johanna Sebastiana Bacha, kterého miloval. Později jsem mu pouštěl i své první hudební pokusy – brnkal jsem mu na

harmonium. Usmíval se. On byl takový náš zvláštní skoro příbuzný.

V dětství mě rodiče nutili, abych se učil hrát na klavír. Byl jsem z toho patřičně zoufalý, ale ta orientace na klavíru se později ukázala být užitečnou. Klavírista se ze mě nikdy nestal, ale klávesista ano, řekl bych. Mám rád syntezátory – jsou pro mě inspirativní, dobře se poji s kreativním přístupem k tvorbě. Používám je spíš jako malíř barvy, jsou mi prostředkem k vytváření atmosféry, hudebních ploch. Žádný virtuos nejsem a nebudu, ani jsem o to neusiloval. Ale skladatel jsem docela pilný a mám dost přesnou představu, jak využít talentu svých virtuózních kolegů.

Do hudebního světa jste se zapsal především jako spoluzakladatel a později šéf a výhradní autor skupiny Precedens. Jak vůbec vznikla?

Na střední škole jsem se potkal se

zvláštním spolužákem, uměl anglicky, hrál na klavír i kytaru a byl to darebák v nejlepším i nejhorším smyslu slova. Když se mi představoval, dal mi vizitku, na které měl transotypem napsáno „akademický architekt Jan Hedl“. Připomínám, že nám bylo šestnáct.

Padli jsme si do oka, protože jsme si oba připadali výluční, a možná jsme dokonce i byli. Založili jsme spolu undergroundovou skupinu Duševní hrob, která zněla velmi podivně. Sahara, jak si později začal Honza říkat, vymýšlel a improvizoval bizarní texty a já se pokoušel hrát na různé nástroje. Bylo to velmi dadaistické, z dnešního pohledu neposlouchatelné. Přesto naše nahrávky vyšly v 90. letech i na cedéčku. Později jsme se nicméně se Saharou shodli, že v rámci nutné auctohygyeny už ty naše prvotní výtvoary nemůžeme poslouchat.

Pak jsme ve spolupráci s Mikolášem Chadimou, který hrál v té době ve

→

Martin Němec s Dášou Součkovou (Lili Marlene), 2014, foto: Tereza z Davle

skupině Extempore a já pro něj s přáteli z AVU dělal výtvarné řešení koncertní scény, a dalšími hosty natočili přes noc v pražském divadle Ypsilon nahrávky, v nichž již byla patrná cesta k čitelné rockové písni, založené na silné poetice Saharových textů. Uvědomili jsme si, že koncertování pod názvem Duševní hrob je v době reálného socialismu nereálné. Zanedlouho jsme již měli první koncerty Precedens. Byl rok 1982. Na druhém koncertě už s námi zpívala i mladinká sboristka – jmenovala se Bára Basiková. Zanedlouho Sahara odešel a do roka jsme s Bárou natočili mé první již zcela autorské album Doba ledová.

Pro českou hudební scénu jste ve skupině Precedens objevil Báru Basikovou a později Petra Koláře, v kapele Lili Marlene, která vznikla v roce 2002, zase Dášu Součkovou. V současné době zpívá v Precedens další skvělá zpěvačka Iva Marešová. Předsevzal jste si někdy objevovat talentované zpěváky?

Vůbec ne, to je vedlejší produkt, takový

bonus. Buď mám dobrý nos na talenty, nebo to bude ucho. Možná ale jen klika. Náhoda, když v ní rozeznáte smysl, může mít velký potenciál. Teď si vzpomínám, že mě jednou nějaký váš kolega nazval inkubátorem českých hvězd.

Jak k vám při skládání písniček přichází inspirace?

Přijdu do svého malinkého studia, začnu si brnkat a vyhlížet múzu. Ta ví, že jsem netrpělivý, a tak se většinou dost rychle dostaví a vznikne nějaká struktura skladby – hudební nápad. Celá ta léta mi v práci pomáhá skalní člen obou kapel, spoluaranžér a programátor Pavel Nedoma. Já se ve všech těch přístrojích a čudlících moc nevyznám, s technologiemi nejsem kompatibilní. S Pavlem jsme udělali mnoho hodin hudby. Občas žasnu, co všechno máme ve svém archivu. Až jednou u dveří múza nezazvoní, tak máme za ta léta sbírku hudebních motivů bohatou jak oddělení minerálů v Národním muzeu. Zatím ale naštěstí o nápady není nouze, a není třeba zabývat se sebearcheologií...

Právě jsem dokončil hudbu k divadelnímu představení Oscar pro Emily a jsme s Precedens uprostřed dlouhodobé práce na novém albu – stále mě to hodně baví! A díkybohu nejen mě.

Jste aktivní ve výtvarném umění, na hudební scéně i jako spisovatel. Máte tyto umělecké disciplíny spojené?

Všechny ty obory jsou mé profese a vnímám je odděleně. Nejsem výtvarník, který si odskočil k hudbě, ani hudebník, který píše knihy jako koníček. Kdysi jsem své profese míchal jako koktejl. Teď se snažím pracovat vždy soustředěně v jedné, stanovuji si nějaké priority. Nebo možná bych to tak jen chtěl? Stejně jsem schopen doma psát, pak jít do ateliéru a večer do studia. Ale jistěže třeba dokončení nové knihy Bod tání vyžadovalo opravdu mimořádné soustředění.

Máte pocit, že jste v některé z těch disciplín lepší než v jiné?

Nemám. Kdybych si to myslel, zákonitě bych připustil, že jsem v některé horší,

a musel bych se na ni vykašlat. Spíš mě mile překvapuje, že mě potkalo i psaní. Práce na těch ne moc veselých povídkách mě velmi obohacuje. Občas si samozřejmě všímám, že někteří lidé hledí skepticky na to, že by si měli přečíst knihu od někoho, kdo vystudoval malířství na akademii, kromě toho dělá bigbít a občas i scénickou hudbu. Já z toho ale mám radost a psaní se věnuji stejně intenzivně jako malování a skládání hudby. Kdybych neměl nutkání to dělat, koukal bych se z okna. Jsem potěšený, že nová kniha Bod tání má velmi dobré recenze.

Vadí vám, že je na vás někdy nahlíženo jako na reprezentanta jedné umělecké disciplíny, který vstupuje do jiné?

Vadí mi to moc. Možná bych mohl každou tu věc dělat pod jiným jménem, asi bych byl pro spoustu lidí věrohodnější. Jako by nestačily všechny ty tvůrčí tenze... Já ale vím, co do toho dávám a že ty mé výtvořky nejsou zatěžkány kalkulací. Navíc všechny ty disciplíny mají jedno společné – je to report o mém náhledu na svět a život. Je to má výpověď.

Přítom v minulosti se na takzvané renesanční lidi, tedy ty, kteří vládnou více profesemi, hledělo s úctou.

No, dnes je, myslím, takový člověk vnímán jako Ferda Mravenec nebo v lepším případě Jára Cimrman. Párkrát se mi stalo, že mě někdo v rozhovoru nazval renesanční osobností. Většinou jsem se smíchem reagoval slovy, že jsem takový Leonardo chudých. On je vlastně zrovna dobrý příklad. Když nabízel své služby milánskému vévodovi, psal, že je vynálezcem válečných strojů, architektem, umí pořádat opulentní večírky s ohňostroji, skládat básně, je vynikajícím hráčem na loutnu. Teprve asi na desátém místě uvedl, že umí malovat krásné obrazy. Dnes si většina lidí vybaví tak Monu Lisu a snad Poslední večeři. Nejspíš ale tu vlastní.

Máte stále ještě umělecké ambice?

Ani nevím, jestli jsou to ambice. Spíš je

Z koncertu, foto: Ája Dvořáčková

to potřeba, nutnost. Jak říkávala moje babička: Je to v tobě jak v koze.

Nedávno se mě v rozhovoru kdosi ptal, jestli bych netoužil udělat nějaký multimediální projekt. Mé projekty ale multimediální jsou, jen jsou rozloženy na součástky jako nějaká stavebnice, protože zvlášť maluji, zvlášť dělám hudbu a zvlášť píšu.

S velkou chutí a láskou vzpomínám na období, kdy jsem spolupracoval s legendárním mimem a režisérem Ctiborem Turbou. Dělal jsem s ním několik velkých věcí, ale i hudbu k absolventskému představení na francouzské škole cirkusových umění v Chalonu. Z každého druhého studenta se později stala hvězda fenoménu nazvaného nový cirkus.

Vrcholným dílem Ctibora Turby, k němuž jsem měl tu čest vytvořit hudbu, byla Archa bláznů. Šlo o nesmírně originální představení, ale přišel listopad 1989, zvonili jsme klíči a divadla vstoupila do stávk. Takže se odehrálo jen pár představení v Praze

a Brně. V Arše bláznů účinkovalo asi osm umělců z různých zemí od Kanady po Francii. Nemohli čekat, jak ten náš sametový převrat skončí, a rozjeli se po světě. Bohužel už nikdy nedošlo k reinkarnaci tohoto kultovního, jak říkají divadelníci, představení. Kdyby se tenhle počín povedlo oživit, měl bych z toho obrovskou radost!

Upřímně, ten nápad před pár týdny inicioval kolega z nečekaného chechomorského břehu, Franta Černý, který Archu před těmi třemi desítkami let dvakrát viděl a zůstala mu nějak naroubovaná pod kůží. Říkal, k mé radosti, že to byl jeden z nejhlubších kulturních zážitků v jeho životě. Tolikrát mi opakoval, že by do toho se mnou okamžitě šel, až ve mně rozfoukal nějaký plamínek euforie, která by u tak velkého projektu musela být značná. To by musel být požár euforie! Ale tvůrčí euforii – tu já občas mívám. Jak říká James Bond: Nikdy neříkej nikdy.

Tak třeba někdy... ☒